

мило; зашто да я разбъркватъ съ печябата, достигнаха да я разгласяватъ непроизводна, да и прикачватъ отговорность-тъ за кривдыты, што произлазятъ отъ привилегыты, отъ монополити и отъ търговската система, която и е заемнала имято си. Може бжде также за тая прочюта ненасытность да и вреднува печябата, че тазъ вѣйка отъ работа трѣба да ся е видѣла прѣзрена, и при толкъсь народи и прѣзъ толкъсь много врѣмья.

Исторія на търговіята. Спорядъ Шереря, който ще ни даде безцѣпны извѣстия за тая чясть на дѣлото ни, исторіята на търговіята быва занимателна отъ какъ е станала една вѣйка на народната дѣйствителность, дѣто, все като варди характера на промѣняваніето, вѣртися отъ мѣсто на мѣсто, отъ народъ на народъ, и дѣто ся обрѣща върху голѣмъ брой прѣдмети и отъ голѣмъ четъ жителе. Тогасъ търговіята не е вѣке само една по-трѣбность, тя става работа; тогасъ, тя одвоева добродѣтель-тъ что си има, както единъ отъ главнити дѣятели на просвѣтеніето.

Има нѣчто истинно въ това изгледваніе: само то клони да обгради въ твърдѣ тѣсни прѣдѣли вліяніето, што става отъ търговската майсторія и ползата, което трѣба да ся натвари на историка както и на икономиста. Щяше бжде по-праведно да ся каже, че исторіята на вѣйкашната търговія почива върху по-многочетны вещества, и прѣдставлява едно отдѣленіе по-свѣтло отъ оназъ на вѣтрѣшната търговія; обаче, мѣчно е также да ги отдѣлимъ едната отъ другата както и отъ исторіята на земледѣліето и на майсторіята.

Исторіята на търговіята ся раздѣля естествено на три яко различителни періода: ветхо врѣмья, на срѣдній вѣкъ и нынѣшне врѣмья.

Ветхо врѣмья. Да ся благодари на тѣсного сношеніе, что съединява рѣководѣльный съставъ съ политический съставъ, лесно е да ся намѣратъ, въ лѣтописа на вторый, извѣстия, за да ся проумѣе ради политаніята на първый. Ветхий свѣтъ почто бѣше въ робство, работата трѣбаше да бжде малко развита, че нѣмаше плодовитото раздразваніе на особената полза, на която е длѣженъ цѣль вещественый успѣхъ. Голѣмыты сдружаванія, съвѣрзуванія на градовети, първенството на Царщината и правото ѣ дѣйствіе не направиха на работата, подъ никой отъ кроескити ѣ, единъ пѣтъ, приблизително, равенъ на оня, който особената полза ѣ направи да исходи. Просвѣтеніето не начна дѣйствително да лѣти, трѣба да повторимъ, зашто тая лѣскава истина е още непозната на наши дни, освѣнь тогасъ, кога ся разумъ, че личната полза е живый изворъ отъ дѣто истича общата полза, и что управленіето трѣба да ся захваща твърдѣ малко, отъ кѣмъ всяка страна, върху слободата на граждани.

Търговіята ся ражда, това го знаемъ, съ земледѣліето и рѣководѣлнити занаяти; тя ся распространява най-паче спорядъ